

Q3

panostaja

OSAVUOSIKATSAUS

Marraskuu 2016-heinäkuu 2017

7.9.2017

PANOSTAJA OYJ:N OSAVUOSIKATSAUS

Kasvu jatkui laaja-alaisena

1.5.2017–31.7.2017 (3 kk)

- KotiSunin kasvu jatkui katsauskaudella liikevaihdon kasvaessa 20 % edellisvuoden vertailukaudesta.
- Granon katsauskauden liikevaihto kasvoi 11 % edellisvuoden vertailukaudesta. Liikevoitto heikkeni 1,6 milj. eurosta 1,4 milj. euroon.
- Grano jatkoi yritysostostrategiansa toteuttamista ja toteutti katsauskaudella kaksi yritysostoa ja katsauskauden päättymisen jälkeen kaksi yritysostoa lisää. Näistä merkittävin oli syyskuussa hankittu Lönnberg Painot Oy.
- Liikevaihto kasvoi kuudessa seitsemästä sijoituskohteesta. Kokonaisuutena konsernin liikevaihto kasvoi 12 % ja oli 44,0 milj. euroa (39,3 milj. euroa).
- Liikevoitto parani neljässä seitsemästä sijoituskohteesta ja koko konsernin liikevoitto pysyi vertailukauden tasolla ollen 2,7 milj. euroa (2,7 milj. euroa).
- Tulos/osake (laimentamaton) oli 1,5 senttiä (1,2 senttiä).

1.11.2016–31.7.2017 (9 kk)

- Liikevaihto kasvoi kuudessa seitsemästä sijoituskohteesta. Kokonaisuutena konsernin liikevaihto kasvoi 13,0 % ja oli 134,3 milj. euroa (118,5 milj. euroa).
- Liikevoitto parani viidessä seitsemästä sijoituskohteesta ja koko konsernin liikevoitto heikkeni 7,2 milj. eurosta 6,3 milj. euroon.
- Katsauskaudella Takoman kassatilanne ajautui kriittiseksi ja yhtiö hakeutui konkurssiin. Panostaja kirjasi konkurssin yhteydessä 2,0 milj. euron tappion
- Tulos/osake (laimentamaton) oli -3,3 senttiä (3,9 senttiä). Vertailukauden tulokseen sisältyy Flexim Securityn myynnin lisäkauppahinta.

Toimitusjohtaja Juha Sarsama: Kasvu jatkui laaja-alaisena

”Katsauskaudella sijoituskohteiden yhteenlaskettu liikevaihto kasvoi 12 prosenttia vertailukaudesta. Kasvu oli laaja-alaista ja liikevaihto kasvoi kuudessa seitsemässä sijoituskohteesta. Merkittävä liikevaihdon kasvuun vaikuttava tekijä oli edelleen Granon yritysostojen vaikutus.

Liikevoitto sen sijaan jäi vertailukauden tasolle, vaikka onnistuimmekin parantamaan kannattavuutta useassa sijoituskohteessa. Pidempään heikkoa tulosta tehneet Megaklinikka ja Heatmasters onnistuivat molemmat tekemään katsauskaudella merkittävän tulosparannuksen. Kuitenkin Granossa kannattavuustaso oli edelleen odotuksiamme heikompi, mikä painoi kannattavuutta kokonaisuutena. Tulemme edelleen tekemään toimia Granon kannattavuuden parantamiseen sekä Megaklinikan tuloskäänteen varmistamiseksi.

Granossa toteutettiin kesän aikana merkittävä konsolidaatiokierros neljän yritysoston myötä, joista merkittävimpana oli Lönnberg Painot Oy:n ostaminen katsauskauden päättymisen jälkeen syyskuun alussa. Tehdyt yritysostot olivat merkittävä askel Granon strategian eteenpäin viemisessä ja markkina-aseman vahvistamisessa, mutta yritysostojen toteuttaminen lykkäsi yhtiössä tunnistettujen

tehostamistoimenpiteiden läpiviemistä. Nyt yrityshankintojen jälkeen Granossa on käynnistetty toimenpiteet integraatioiden läpiviemiseksi ja kustannusrakenteen parantamiseksi.

Yrityskaupparakennin aktiivisuus on jatkunut edelleen hyvällä tasolla ja uusien kohteiden tarjonta on ollut vilkasta. Jatkamme uusien sijoituskohteiden kartoittamista, mutta näemme aktiivisen markkinatilaneen tarjoavan myös hyvän mahdollisuuden valikoitujen irtaantumisten kartoittamiseen.”

Sijoituskohteet 3 kuukautta

Grano

Grano on Suomen johtava sisältö- ja markkinointipalveluyhtiö

Granon katsauskauden liikevaihto oli 23,1 milj. euroa, jossa kasvua vertailukauteen oli 11 %. Merkittävin syy liikevaihdon kasvuun on edellisvuonna hankitut Oy Fram Ab:n sekä Micromedia-liiketoiminta. Granon liikevoitto heikkeni 1,4 milj. euroon vertailukauden 1,6 milj. eurosta.

Katsauskaudella eri palvelujen liikevaihdon kehityksessä oli merkittäviä eroja - markkinointilogistiikka, suurkuva ja digipainon värisivut olivat selvässä kasvussa kun taas offset ja digipainon mustavalkoiset sivut laskivat. Kokonaisuutena Granon kysyntätilanteessa on tapahtunut piristymistä, mutta kuukausikohtaiset vaihtelut ovat edelleen merkittäviä.

Kolmannella vuosineljänneksellä liikevoitto jäi odotettua heikommaksi. Myynnin jakauma painottui katsauskaudella edelleen alempikeiteisiin tuotteisiin ja ulkopuolisten palveluiden osuus oli katsauskaudella suurta. Yhtiössä on käynnissä brändiä tunnetummaksi tekevä kampanja, mikä kasvattaa markkinointipanostuksia ja rasittaa osaltaan tulosta. Kehityskulut erityisesti digitaalisten palveluiden kehittämiseen ovat olleet katsauskaudella suuret. Myös toteutetut yritysostot aiheuttivat kertaluontoisia kuluja katsauskaudelle.

Grano jatkoi kesän aikana toimialan konsolidaatiota ja hankki katsauskaudella Kuopion Neon2 Oy:n sekä Finepress Oy:n osakekannat ja katsauskauden päättymisen jälkeen Brand Factory Finlandin liiketoiminnot sekä Lönnberg Painot Oy:n osakekannan. Lönnberg Painot Oy on laajentanut toimintaansa yritysostolla aiemmin tänä vuonna ja Lönnberg Painot –konsernin kuuden kuukauden pro forma liikevaihto 1.1.2017-30.6.2017 oli noin 17,3 milj. euroa ja käyttökate noin 1,7 milj. euroa. Tehdyillä yrityskaupoilla Granosta tulee selvä markkinajohtaja suurkuvassa ja offsetissä. Grano saa myös pakkausvalmistuksen mukaan tarjoamaansa sekä vahvistaa myymälämarkkinoinnin tarjoamaansa. Yrityskaupat myös vahvistavat Granon markkina-asemaa erityisesti Länsi-Suomessa ja pääkaupunkiseudulla.

Yrityshankintojen jälkeen yhtiössä on käynnistetty toimenpiteet integraatioiden läpiviemiseksi. Integraatioiden lisäksi käynnistetty tuotannon tehostaminen mm. toimintoja keskittämällä. Integraatioiden ja kehitysohjelmien läpivienti saattaa aiheuttaa kertaluontoisia kuluja seuraavalle neljännekselle. Myös toteutetut yritysostot tuovat kertaluontoisia kuluja viimeiselle neljännekselle.

M€	3 kk 5/17-7/17	3 kk 5/16-7/16	9 kk 11/16-7/17	9 kk 11/15-7/16	12 kk 11/15-10/16
Liikevaihto, milj. euroa	23,1	20,8	71,8	65,4	88,2
Liikevoitto, milj. euroa	1,4	1,6	4,4	5,9	7,8
Nettovelat	41,9	36,2	41,9	36,2	34,4
Panostajan omistusosuus	51,5 %				

KotiSun

KotiSun tarjoaa omakotitalojen LVV-saneerauksia

KotiSunin katsauskauden liikevaihto oli 9,5 milj. euroa, jossa kasvua vertailukauteen oli 20 %. Alkuvuoden tapaan kasvu oli vahvaa erityisesti viemäri liiketoiminnan puolella. Käyttövesi- ja lämpöverkkoremonttien sekä Kotivon myynti ei kehittynyt aivan odotetulla tavalla.

Katsauskauden liikevoitto heikkeni 1,1 milj. euroon vertailukauden 1,4 milj. eurosta. Liikevoittoa rasittaa liiketoiminnan laajentumisen myötä voimakkaasti kasvaneet kaluston poistot (kasvua 0,5 milj. euroa) sekä Kotivo-liiketoiminnan ja uuden Ruotsin liiketoiminnan käynnistäminen.

Markkinatilanne on katsauskaudella ollut kokonaisuutena hyvä. Ruotsissa markkina vaikuttaa hyvältä ja vastaanotto on ollut hyvä. Kotivo –liiketoiminnan myynti oli katsauskaudella lomien johdosta hiljaisempaa.

M€	3 kk	3 kk	9 kk	9 kk	12 kk
	5/17-7/17	5/16-7/16	11/16-7/17	11/15-7/16	11/15-10/16
Liikevaihto, milj. euroa	9,5	7,9	30,0	22,0	31,9
Liikevoitto, milj. euroa	1,1	1,4	4,2	3,9	5,8
Nettovelat	12,1	8,3	12,1	8,3	8,2
Panostajan omistusosuus	56,6 %				

KL-Varaosat

KLVARAOSAT

KL-Varaosat on MB-, BMW- ja Volvo-autovaraosien tukkukauppa ja jälleenmyyjä

KL-Varaosien katsauskauden liikevaihto oli 3,5 milj. euroa, jossa kasvua vertailukauteen oli 9 %. Liikevoitto oli 0,3 milj. euroa, jossa parannusta vertailukauteen oli 0,1 milj. euroa. Katsauskauden liikevaihdon kasvu tulee pääosin uusimpien toimipaikkojen sekä Volvon varaosien myynnin kehittymisestä.

Kysyntätilanne oli katsauskaudella tyydyttävä. Korjaamoasiakkaat pitivät lähivuosien tapaan lomien takia liikkeitä suljettuna, mikä vaikutti myyntiin. Kuluttajaluottamuksen parantuminen tuo näkymää kysynnän vilkastumisesta, mutta suhdannemuutokset tulevat toimialalle viivellä.

Service-Partner verkoston kehittyessä monien vanhojen asiakkaiden kanssa yhteistyö on saanut markkinoinnin ja koulutuksen kautta uutta nostetta ja mukaan on liittynyt myös useampia uusia, kasvavia asiakkaita.

M€	3 kk	3 kk	9 kk	9 kk	12 kk
	5/17-7/17	5/16-7/16	11/16-7/17	11/15-7/16	11/15-10/16
Liikevaihto, milj. euroa	3,5	3,2	9,9	9,6	13,0
Liikevoitto, milj. euroa	0,3	0,2	0,7	0,7	1,0
Nettovelat	0,9	1,7	0,9	1,7	1,3
Panostajan omistusosuus	75,0 %				

Selog

SELOG

Selog on Suomen suurin sisäkattomateriaalien tukkuliike

Selogin katsauskauden liikevaihto oli 2,9 milj. euroa, jossa kasvua vertailukauteen oli 4 %. Liikevoitto oli 0,3 milj. euroa, jossa parannusta vertailukauteen oli 0,1 milj. euroa.

Rakentaminen on kokonaisuudessaan kehittynyt suotuisasti ja kysyntätilanne on katsauskaudella ollut hyvä. Asiakkaiden työtilanne on hyvä.

M€	3 kk	3 kk	9 kk	9 kk	12 kk
	5/17-7/17	5/16-7/16	11/16-7/17	11/15-7/16	11/15-10/16
Liikevaihto, milj. euroa	2,9	2,8	8,0	7,6	10,3
Liikevoitto, milj. euroa	0,3	0,2	0,5	0,5	0,7
Nettovelat	0,3	0,4	0,3	0,4	0,2
Panostajan omistusosuus	60,0 %				

Helakeskus

Helakeskus on kalustehelojen keskeinen tukkukauppa Suomessa

Helakeskuksen katsauskauden liikevaihto oli 2,2 milj. euroa, jossa laskua vertailukauteen 4 %. Liikevoitto säilyi 0,2 milj. eurossa eli vertailukauden tasolla.

Keittiö- ja kylpyhuoneteollisuus ja erityisesti projektirakentaminen kantaa tällä hetkellä hyvin yhtiöön kohdistunutta kysyntää. Sen sijaan suomalainen huonekaluteollisuus on edelleen vaikeassa tilanteessa. Kilpailutilanne on paikoin kiristynyt.

Yhtiö on katsauskaudella lunastanut ennalta sovitun mukaisesti toimivan johdon osakkeet, joten Panostajan omistusosuus katsauskauden lopussa on 100%.

M€	3 kk	3 kk	9 kk	9 kk	12 kk
	5/17-7/17	5/16-7/16	11/16-7/17	11/15-7/16	11/15-10/16
Liikevaihto, milj. euroa	2,2	2,3	6,7	7,4	9,8
Liikevoitto, milj. euroa	0,2	0,2	0,4	0,1	0,3
Nettovelat	5,8	5,4	5,8	5,4	5,5
Panostajan omistusosuus	100,0 %				

Megaklinikka

Megaklinikka tarjoaa hammashoitoa uudella toimintakonseptilla

Megaklinikan katsauskauden liikevaihto oli 1,6 milj. euroa, jossa kasvua vertailukauteen nähden oli 41 %. Kasvu tulee Suomen liiketoiminnan kasvusta sekä edellisen tilikauden lopussa avatusta Tukholman klinikasta, joka kuitenkin on katsauskaudella myyty. Liikevoitto parani vertailukauden -0,2 milj. eurosta -0,0 milj. euroon.

Tilanne Helsingissä perushammashuollon markkinoilla on jatkunut haastavana ja hammaslääkärikäynnit yksityisellä puolella laskivat 15% vertailukauteen verrattuna. Yhtiö on kuitenkin katsauskaudella onnistunut kasvattamaan Kampin klinikan liikevaihtoa vertailukauteen nähden. Lisenssiliiiketoiminnan kehitys on ollut tasaisen kasvavaa ja katsauskaudella solmittiin yksi uusi sopimus Porin kaupungin kanssa.

Megaklinikka solmi katsauskaudella strategisen kumppanuuden ruotsalaisen Aqua Dental Ab:n kanssa. Osana sovittua kokonaisuutta Megaklinikka myi Tukholman klinikan Aqua Dentalille, joka jatkaa klinikan toiminnan ohjaamista Megaklinikan toiminnanohjausjärjestelmällä kymmenessä hoituhuoneessa. Aqua Dental on Megaklinikalle ensimmäinen yksityisen puolen lisenssiasiakkuus ja osapuolten tavoitteena on, että Aqua Dental avaa tulevana vuosina uusia Megaklinikan toiminnanohjausjärjestelmää hyödyntäviä klinikoita Ruotsissa. Yhteistyösopimuksen mukaisesti Aqua Dentalille myyty Tukholman klinikka toimii myös Megaklinikan toiminnanohjausjärjestelmän esittely- ja koulutuspaikkana. Klinikan myynnillä ei ollut merkittävää tulosvaikutusta.

Ruotsin klinikan myynnin yhteydessä yhtiön strategiaa on tarkennettu. Tarkennetun strategian mukaisesti laajentuminen kansainvälisille markkinoille tapahtuu jatkossa kumppaneiden kanssa ja omien klinikoiden perustamisesta on luovuttu. Megaklinikka tavoittelee merkittävää kansainvälistä kasvua lisenssiliiiketoiminnassa. Tavoitteena on saada Aqua Dentalin lisäksi uusia yksityisen puolen hammaslääkäriketjuja asiakkaaksi sekä saada lisenssiasiakkuuksia myös julkisen puolen toimijoista valituilla markkinoilla.

Suomessa yhtiön tavoitteena on edelleen kasvattaa lisenssiliiiketoimintaa, jossa potentiaalisia riittävän vuotuisen potilasmäärän omaavia kunta-asiakkaita on noin 30. Näistä useilla on asiakasmäärien puolesta mahdollisuus käyttää Megaklinikan järjestelmää useammassa hoitoyksikössä. Näkyvät lisenssiliiiketoiminnan laajentamiselle Suomessa ovat hyvät.

Yhtiön kilpailuetu muodostuu terveydenhuollon prosessiosaamisesta ja tietojärjestelmien kehittämisestä osana päivittäistä operatiivista toimintaa. Siksi yhtiön Helsingin hammaslääkäriasema näyttelee jatkossakin erittäin tärkeää roolia yhtiön toiminnan kehittämisen keskuksena.

M€	3 kk	3 kk	9 kk	9 kk	12 kk
	5/17-7/17	5/16-7/16	11/16-7/17	11/15-7/16	11/15-10/16
Liikevaihto, milj. euroa	1,6	1,1	4,6	3,4	4,7
Liikevoitto, milj. euroa	0,0	-0,2	-1,5	-0,9	-1,5
Nettovelat	5,4	4,2	5,4	4,2	5,1
Panostajan omistusosuus	74,8 %				

Heatmasters

Heatmasters tarjoaa metallien lämpökäsittelypalveluita ja -teknologiaa

Heatmastersin katsauskauden liikevaihto oli 1,3 milj. euroa, jossa kasvua vertailukauteen nähden 4 %. Liikevoitto oli lievästi positiivinen, missä on parannusta 0,2 milj. euroa vertailukauden tasosta.

Suomen ja Puolan lämpökäsittelypalveluiden kysyntä on kasvanut tarkastelujaksolla. Heatmasters on varmistanut osallistumisensa syyskauden merkittävimpiin prosessilaitosten seisakkeihin ja projektien toteutuksen huippu ajoittuu tilikauden viimeiselle neljännekselle. Talvikaudelle on kuitenkin tässä vaiheessa näkyvissä vain erittäin harvoja suurempia projekteja.

Laitepuolella katsauskauden liikevaihto jäi odotuksia alhaisemmaksi asiakastoimitusten siirtyessä osin tilikauden viimeiselle neljännekselle.

M€	3 kk	3 kk	9 kk	9 kk	12 kk
	5/17-7/17	5/16-7/16	11/16-7/17	11/15-7/16	11/15-10/16
Liikevaihto, milj. euroa	1,3	1,2	3,5	3,2	4,5
Liikevoitto, milj. euroa	0,0	-0,2	-0,3	-0,7	-1,0
Nettovelat	0,9	0,4	0,9	0,4	0,6
Panostajan omistusosuus	80,0 %				

TALOUDELLINEN KEHITYS 1.11.2016-31.7.2017

M€	Q3	Q3	9 kk	9 kk	12 kk
	5/17- 7/17	5/16- 7/16	11/16- 7/17	11/15- 7/16	11/15- 10/16
Liikevaihto, milj. euroa	44,0	39,3	134,3	118,5	162,3
Liikevoitto, milj. euroa	2,7	2,7	6,3	7,2	10,1
Tulos ennen veroja, milj. euroa	2,3	2,2	5,0	5,8	8,3
Tilikauden tulos, milj. euroa	1,8	1,7	1,5	6,2	9,2
Osakekohtainen tulos, laimentamaton, €	0,02	0,01	-0,03	0,04	0,07
Oma pääoma / osake, €	0,53	0,73	0,53	0,73	0,77
Liiketoiminnan kassavirta, milj. euroa	1,9	0,5	7,9	5,0	9,6

TOUKOKUU 2017 – HEINÄKUU 2017

Katsauskauden liikevaihto kasvoi 12 % ja oli 44,0 milj. euroa (39,3 milj. euroa). Yritysostojen vaikutus 4,7 milj. euron liikevaihdon kasvuun oli 2,4 milj. euroa. Viennin osuus liikevaihdosta oli 1,1 milj. euroa eli 2,5 % (0,6 milj. euroa eli 1,5 %). Liikevaihto kasvoi kuudessa seitsemästä sijoituskohteesta.

Liikevoitto pysyi samalla tasolla ollen 2,7 milj. euroa. Liikevoitto parani neljässä sijoituskohteessa seitsemästä. Liikevaihdon ja liikevoiton kehitystä on kommentoitu sijoituskohteittain.

Katsauskauden tulos oli 1,8 milj. euroa (1,7 milj. euroa). Vertailukauden tulos sisältää 0,5 milj. euron (verojen ja kulujen jälkeen) lisäkauppahinnan kirjaamisen Flexim Securityn myyntiin liittyen.

MARRASKUU 2016 – HEINÄKUU 2017

Katsauskauden liikevaihto kasvoi 13 % ja oli 134,3 milj. euroa (118,5 milj. euroa). Yritysostojen vaikutus 15,8 milj. euron liikevaihdon kasvuun oli 7,1 milj. euroa. Viennin osuus liikevaihdosta oli 3,6 milj. euroa eli 2,7 % (2,6 milj. euroa eli 2,1 %). Liikevaihto kasvoi kuudessa seitsemästä sijoituskohteesta.

Liikevoitto heikkeni 7,2 milj. eurosta 6,3 milj. euroon. Liikevoitto parani viidessä sijoituskohteessa seitsemästä. Liikevaihdon ja liikevoiton kehitystä on kommentoitu sijoituskohteittain.

Katsauskauden tulos oli 1,5 milj. euroa (6,2 milj. euroa). Vertailukauden tulos sisältää 3,7 milj. euron (verojen ja kulujen jälkeen) lisäkauppahinnan kirjaamisen Flexim Securityn myyntiin liittyen.

Vertailukaudella myytyjen liiketoimintojen tuloslaskelma on erotettu jatkuvien liiketoimintojen tuloslaskelmasta ja niiden tulos on esitetty erikseen kohdassa Tulos myydyistä ja lopetetuista liiketoiminnoista IFRS:n mukaisesti. Lopetettujen liiketoimintojen katsauskauden tuloksessa on esitetty Takoma –segmentin tulos yhteensä -2,4 milj. euroa. Ennen myytyjen ja lopetettujen liiketoimintojen

erottamista tuloslaskelmassa jatkuvista liiketoiminnoista konsernin vertailukauden liikevaihto oli 126,8 milj. euroa ja liikevoitto 6,4 milj. euroa.

**Liikevaihdon jakautuminen
segmenteittäin
M€**

	Q3	Q3	9 kk	9 kk	12 kk
	5/17-	5/16-	11/16-	11/15-	11/15-
Liikevaihto	7/17	7/16	7/17	7/16	10/16
Grano	23,1	20,8	71,8	65,4	88,2
KotiSun	9,5	7,9	30,0	22,0	31,9
KL-Varaosat	3,5	3,2	9,9	9,6	13,0
Selog	2,9	2,8	8,0	7,6	10,3
Helakeskus	2,2	2,3	6,7	7,4	9,8
Megaklinikka	1,6	1,1	4,6	3,4	4,7
Heatmasters	1,3	1,2	3,5	3,2	4,5
Muut	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Eliminoinnit	0,0	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Konserni yhteensä	44,0	39,3	134,3	118,5	162,3

**Liikevoiton jakautuminen
segmenteittäin
M€**

	Q3	Q3	9 kk	9 kk	12 kk
	5/17-	5/16-	11/16-	11/15-	11/15-
Liikevoitto	7/17	7/16	7/17	7/16	10/16
Grano	1,4	1,6	4,4	5,9	7,8
KotiSun	1,1	1,4	4,2	3,9	5,8
KL-Varaosat	0,3	0,2	0,7	0,7	1,0
Selog	0,3	0,2	0,5	0,5	0,7
Helakeskus	0,2	0,2	0,4	0,1	0,3
Megaklinikka	0,0	-0,2	-1,5	-0,9	-1,5
Heatmasters	0,0	-0,2	-0,3	-0,7	-1,0
Muut	-0,7	-0,6	-2,3	-2,2	-2,9
Konserni yhteensä	2,7	2,7	6,3	7,2	10,1

Panostaja-konsernin liiketoiminta raportoidaan katsauskaudella kahdeksassa segmentissä, jotka ovat Grano, KotiSun, Selog, Helakeskus, KL-Varaosat, Heatmasters, Megaklinikka sekä Muut (emoyhtiö ja osakkuusyhtiöt).

Muut-segmentin liikevaihdossa ei tapahtunut olennaisia muutoksia. Katsauskaudelta raportoi kolme osakkuusyhtiötä Juuri Partnes Oy, Ecosir Group Oy ja Spectra Yhtiöt Oy. Raportoitavien osakkuusyhtiöiden tulosvaikutus katsauskaudella oli 0,1 milj. euroa (0,0 milj. euroa), joka esitetään omalla rivillään konsernin tuloslaskelmassa.

HENKILÖSTÖ

	31.7.2017	31.7.2016	Muutos
Henkilöstö keskimäärin	1 468	1 302	13 %
Henkilöstö katsauskauden lopussa	1 502	1 364	10 %

Henkilöstö segmenteittäin katsauskauden lopussa

	31.7.2017	31.7.2016	Muutos
Grano	894	763	17 %
KotiSun	379	277	37 %
KL-Varaosat	46	51	-10 %
Selog	14	14	0 %
Takoma	0	84	-100 %
Helakeskus	24	26	-8 %
Megaklinikka	91	90	1 %
Heatmasters	45	50	-10 %
Muut	9	9	0 %
Konserni yhteensä	1 502	1 364	10 %

Katsauskauden lopussa Panostaja-konserni työllisti 1 502 henkilöä ja keskimäärin 1 468 henkilöä katsauskauden aikana. Panostaja jatkoi katsauskaudella henkilöstön kehittämistä strategian mukaisesti.

INVESTOINNIT JA RAHOITUS

Emoyhtiön rahat ja rahoitusarvopaperit sekä likvidit rahasto-osuudet olivat 5,2 milj. euroa. Lisäksi emoyhtiöllä on käytössään 10,0 milj. euron yritysostolimiitti yritysostojen toteuttamista varten.

Konsernin liiketoiminnan kassavirta parani ja oli 7,9 milj. euroa (5,0 milj. euroa). Maksuvalmius säilyi hyvänä. Konsernin rahavarat olivat 12,2 milj. euroa (31.10.2016: 26,6 milj. euroa) ja korolliset nettovelat 70,8 milj. euroa (31.10.2016: 50,1 milj. euroa). Nettovelkaantumisaste nousi ja oli 121,1 % (31.10.2016: 70,4 %). Nettovelkaantumisasteen nousu johtui pääasiassa katsauskaudella tehdyistä osingonjaoista sekä hybridilainan takaisinmaksusta. Konsernin nettorahoituskulut katsauskaudella olivat -1,4 milj. euroa (-1,5 milj. euroa), eli 1,1 % (1,3 %) liikevaihdosta.

Konsernin bruttoinvestoinnit olivat katsauskaudella 18,4 milj. euroa (7,0 milj. euroa), eli 13,7 % (5,9 %) liikevaihdosta. Investoinnit kohdistuivat pääasiassa yrityshankintoihin sekä aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin.

Rahoitusasema M€	31.7.2017	31.7.2016	31.10.2016
Korolliset velat	86,8	81,3	80,9
Korolliset saamiset	3,7	4,2	4,3
Rahavarat	12,2	27,5	26,6
Korolliset nettovelat	70,8	49,6	50,1
Oma pääoma (emoyhtiön osakkeenomistajille sekä määräysvallattomille kuuluva oma pääoma)	58,5	67,6	71,1
Nettovelkaantumisaste %	121,1	73,4	70,4
Omavaraisuusaste %	33,1	37,3	38,1
Oman pääoman tuotto %	3,2	11,9	13,1
Sijoitetun pääoman tuotto %	5,8	10,0	9,4

KONSERNIRAKENTEEN MUUTOKSET

Panostajan tytäryhtiöt Takoma Oyj ja Takoma Gears Oy jättivät hakemukset yhtiöiden asettamiseksi konkurssiin. Pirkanmaan käräjäoikeus antoi 21.3.2017 päätöksensä yhtiöiden konkurssiin asettamisesta.

Takoman markkinatilanne oli heikentynyt merkittävästi saneerausohjelman vahvistamisajankohdasta, joten saneerausohjelman perustana olleet kannattavuuteen ja rahoitukseen liittyvät oletukset eivät toteutuneet. Offshore- ja meriteollisuuden kysynnän rajusta laskusta johtuen Takoman toiminta oli ollut raskaasti tappiollista, mikä oli heikentänyt konsernin vakavaraisuutta ja maksuvalmiutta. Takoma teki merkittäviä toiminnallisia muutoksia toiminnan sopeuttamiseksi kysyntätilanteeseen sekä liiketoiminnan saamiseksi kannattavaksi, mutta toimenpiteet eivät olleet riittäviä. Katsauskauden aikana Takoman kassatilanne ajautui kriittiseksi ja yhtiöiden oli hakeuduttava konkurssiin.

Takoman konkurssiin asettamisen jälkeen Panostajan IFRS:n mukainen määräysvalta Takomassa loppui ja Takoma luokiteltiin IFRS:n mukaisesti lopetetuksi toiminnoksi. Panostaja kirjasi määräysvallan lakkaamisen yhteydessä 2,0 miljoonan euron tappion. Panostaja Oyj kirjasi myös alas Takoma Oyj:n osakkeiden lisäksi kaikki Takoma Oyj:ltä ja Takoma Gears Oy:ltä olevat saamiset.

Takoman konkurssin aiheuttamat menetykset tulevat Panostajalle verotuksessa vähennyskelpoisiksi sitten, kun ne on katsottu lopullisesti menetetyiksi konkurssipesän selvityksen edetessä pidemmälle. Verottajan hyväksyessä menetykset, Panostajalla on mahdollisuus harkita, täyttyvätkö edellytykset verosaamisen kirjaamiseksi konsernitilinpäätökseen. Edellytysten täytyessä mahdollisen verosaamisen suuruus voi olla enimmillään arviolta kolme miljoonaa euroa.

OSAKEKURSSIN KEHITYS JA OSAKKEENOMISTUS

Panostaja Oyj:n osakkeen päätöskurssi vaihteli kolmannen kvartaalin aikana 0,82 euron (alin noteeraus) ja 0,87 euron (ylin noteeraus) välillä. Osakkeiden osakevaihto tarkastelujaksolla oli 1.239.146 kappaletta, mikä edustaa 2,4 % osakekannasta. Osakkeen huhtikuun 2017 päätöskurssi oli 0,85 euroa. Yhtiön osakekannan markkina-arvo heinäkuun 2017 lopussa oli 44,2 milj. euroa (46,8 milj. euroa). Yhtiöllä oli heinäkuun 2017 lopussa 3.991 osakkeenomistajaa (3.615).

Osakkeiden pörssivaihdon kehitys	3Q/2017	3Q/2016	1-3Q/2017	1-3Q/2016	2016
Vaihdetut osakkeet, 1 000 kpl	1 239	1 644	5 793	4 951	5 959
% osakekannasta	2,4	3,2	11,1	9,6	11,5

Osake	31.7.2017	31.7.2016	2016
Osakkeita yhteensä, 1 000 kpl	52 533	52 533	52 533
Omat osakkeet, 1 000 kpl	484	368	355
Päätöskurssi	0,85	0,89	0,92
Markkina-arvo, milj. euroa	44,2	46,8	48,3
Osakkeenomistajia	3 991	3 615	3 708

HALLINTO JA YHTIÖKOKOUS

Panostaja Oyj:n varsinainen yhtiökokous pidettiin 31. tammikuuta 2017 Tampereella. Hallituksen jäsenten lukumääräksi vahvistettiin kuusi (6), ja valintaa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä päättyvälle toimikaudelle hallitukseen valittiin uudelleen Jukka Ala-Mello, Eero Eriksson, Mikko Koskenkorva, Tarja Pääkkönen, Hannu Tarkkonen ja Antero (Antti) Virtanen.

Tilintarkastajiksi valittiin tilintarkastusyhteisö PricewaterhouseCoopers Oy ja KHT Markku Launis toimikaudeksi, joka päättyy valintaa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä.

Tilintarkastusyhteisö PricewaterhouseCoopers Oy on ilmoittanut, että päävastuullisena tilintarkastajana toimii KHT Lauri Kallaskari

Yhtiökokous vahvisti esitetyn tilinpäätöksen ja konsernitilinpäätöksen tilikaudelta 1.11.2015 – 31.10.2016 ja päätti, että päättyneeltä tilikaudelta osakkeenomistajille maksetaan osinkoa 0,04 euroa osakkeelta.

Lisäksi yhtiökokous päätti, että hallitus valtuutetaan päättämään harkintansa mukaan mahdollisesta varojen jakamisesta osakkeenomistajille yhtiön taloudellisen tilanteen sitä puoltaessa joko osinkona tai pääomanpalautuksena sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta. Valtuutuksen perusteella tehtävän varojenjaon enimmäismäärä on yhteensä 4.700.000 euroa. Valtuutus sisältää hallituksen oikeuden päättää kaikista muista edellä mainittuun varojenjakaon liittyvistä ehdoista. Valtuutus on voimassa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen alkamiseen saakka. Yhtiökokous myönsi vastuuvapauden hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle.

Yhtiökokous päätti, että hallituksen jäsenten palkkiot pidetään ennallaan ja että valintaa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä päättyvältä toimikaudelta hallituksen puheenjohtajalle maksetaan palkkiona 40.000 euroa ja hallituksen muille jäsenille kullekin 20.000 euroa. Lisäksi yhtiökokous päätti, että noin 40 % hallituksen jäsenille maksettavista palkkiosta maksetaan hallitukselle annetun osakeantivaltuutuksen perusteella antamalla hallituksen jäsenille yhtiön osakkeita, mikäli hallituksen jäsen ei yhtiökokouspäivänä omista yli yhtä prosenttia (1 %) yhtiön kaikista osakkeista. Mikäli hallituksen jäsenen omistusosuus yhtiökokouspäivänä on yli yksi prosentti (1 %) yhtiön kaikista osakkeista, maksetaan palkkio kokonaisuudessaan rahana. Yhtiökokous päätti edelleen, että hallituksen jäsenten matkakulut korvataan Verohallinnon vahvistaman kulloisenkin matkakorvausperusteen enimmäismäärän mukaisena.

Lisäksi hallitus valtuutettiin päättämään omien osakkeiden hankkimisesta yhdessä tai useammassa erässä siten, että hankittavien omien osakkeiden lukumäärä voi olla yhteensä enintään 5.200.000 osaketta, mikä vastaa noin 9,9 % yhtiön kaikista osakkeista. Omia osakkeita voidaan valtuutuksen nojalla hankkia vain vapaalla omalla pääomalla. Omia osakkeita voidaan hankkia hankintapäivänä NASDAQ Helsinki Oy:n järjestämässä julkisessa kaupankäynnissä muodostuvaan hintaan tai muuten markkinoilla muodostuvaan hintaan. Hallitus päättää, miten omia osakkeita hankitaan. Omia osakkeita voidaan hankkia muuten kuin osakkeenomistajien omistamien osakkeiden suhteessa (suunnattu hankkiminen). Valtuutus kumoaa edellisessä varsinaisessa yhtiökokouksessa 2.2.2016 annetun omien osakkeiden hankintaa koskevan valtuutuksen. Valtuutus on voimassa 31.7.2018 saakka.

Yhtiökokous päätti osakeyhtiölain 4 luvun 10 §:n 2 momentin mukaisesti, että oikeus yhteisellä arvo-osuustilillä oleviin arvo-osuusjärjestelmään kuuluviin ns. isännättömiin osakkeisiin ja niihin perustuvat oikeudet on menetetty osakeyhtiölain 4 luvun 10 §:n 2 momentin tarkoittamalla tavalla. Yhtiökokous valtuutti hallituksen ryhtymään kaikkiin päätöksen edellyttämiin toimenpiteisiin. Päätöksen jälkeen näihin yhteisellä arvo-osuustilillä olleisiin osakkeisiin sovelletaan yhtiön hallussa olevia omia osakkeita koskevia säännöksiä. Yhteisellä arvo-osuustilillä oli ennen päätöstä yhteensä 188.950 kappaletta yhtiön osakkeita, joten päätöksen jälkeen, näiden osakkeiden tultua yhtiön hallussa oleviksi omiksi osakkeiksi, yhtiön hallussa olevien omien osakkeiden määrä oli 512.706 kappaletta.

Yhtiön hallitus piti välittömästi yhtiökokouksen päättyttyä järjestäytymiskokouksen, jossa hallituksen puheenjohtajaksi valittiin Jukka Ala-Mello ja varapuheenjohtajaksi Eero Eriksson.

OSAKEPÄÄOMA JA OMAT OSAKKEET

Katsauskauden päättyessä Panostaja Oyj:n osakepääoma oli 5.568.681,60 euroa. Osakkeiden lukumäärä on yhteensä 52.533.110 kappaletta.

Yhtiön hallussa oleva omien osakkeiden määrä katsauskauden lopussa oli 484.466 kappaletta (tilikauden alussa 355.183 kappaletta). Omien osakkeiden määrä vastasi 0,9 prosenttia koko katsauskauden lopun osakemäärästä ja äänimäärästä.

Yhtiökokouksen 2.2.2016 ja hallituksen päätösten mukaisesti Panostaja Oyj luovutti 12.12.2016 yhtiön johdolle osakepalkkioina yhteensä 18.240 kappaletta osakkeita. Yhtiö luovutti hallituksen jäsenille 12.12.2016 yhteensä 13.187 kappaletta, 2.3.2017 yhteensä 13.954 kappaletta sekä 2.6.2017 yhteensä 14.286 kappaletta osakkeita kokouspalkkioiden maksuna.

OMAN PÄÄOMAN EHTOINEN HYBRIDILAINA

Konserni laski 27.5.2013 liikkeeseen 7,5 milj. euron suuruisen oman pääoman ehtoisen joukkovelkakirjalainan. Oman pääoman ehtoisella lainalla ei ole eräpäivää, mutta konsernilla on oikeus, ei velvollisuutta, lunastaa laina takaisin neljän vuoden kuluttua. Sopimuksen mukainen vuotuinen korko on 9,75 %. Korko maksetaan vain, jos yhtiö päättää jakaa osinkoa. Mikäli osinkoa ei jaeta, konserni päättää koron maksusta erikseen. Konsernitilinpäätöksessä laina on luokiteltu omaksi pääomaksi ja korot esitetään luonteensa mukaisesti osingonjakona. Oman pääoman ehtoinen hybridilaina maksettiin takaisin 29.5.2017.

KATSAUSKAUDEN JÄLKEISET TAPAHTUMAT

Panostaja Oyj tiedotti 18.8.2017, että sen tytäryhtiö Grano Group Oy on allekirjoittanut sopimuksen painopalveluita tarjoavan Lönnberg Painot Oy:n koko osakekannan hankkimisesta.. Kauppa saatettiin molempia osapuolia sitovaksi 1.9.2017.

Panostaja Oyj tiedotti 1.9.2017, että Grano aloittaa 6.9.2017 yhteistoimintaneuvottelut, joiden kohteena on kaikki Grano-konsernin toiminnot. Alustavan arvion mukaan suunnitellut uudelleenjärjestelyt saattavat johtaa enintään 150 henkilön lomauttamiseen, osa-aikaistamiseen tai irtisanomiseen. Neuvottelujen kohteena ovat myös työtehtävien muutokset. Mikäli toimenpiteisiin ryhdytään, pyritään ne toteuttamaan viimeistään 31.3.2018 mennessä.

TILIKAUDELLA VIREILLÄ OLEET RIITA-ASIAT

Assa Abloy Oy esitti tilikauden toisella neljänneksellä Panostajaa ja muita entisiä Flexim Security Oy:n omistajia kohtaan vaateen kauppahinnan alennuksesta 4.6.2015 solmitun kauppakirjan myyjän vakuutusten perusteella. Vaatimus oli yhteensä noin 1,9 milj. euroa. Panostajan näkemyksen mukaan vaade oli perusteeton.

Tilikauden kolmannen neljänneksen aikana Assa Abloy Oy on luopunut täysin aiemmasta vaateestaan ja asia on riidaton.

MARKKINANÄKYMÄT

Suomen taloudellinen tilanne ja ilmapiiri ovat jatkaneet kehitystään positiiviseen suuntaan. Talouskasvun pohja on laajenemassa kotimaisen kysynnän lisäksi vientiin. Poikkeuksellisen kevyt rahapolitiikka tukee myös investointeja. Selvimmin markkinatilanteen piristymisen on näkynyt rakentamista palvelevissa sijoituskohteissa, mutta piristymistä on nähtävissä laajemminkin. Poliittisiin riskeihin ja rahoitusmarkkinoihin liittyvien uhkakuvien johdosta talouden pitkän aikavälin kehitykseen liittyy kuitenkin edelleen epävarmuutta eivätkä Euroopan rakenteelliset ongelmat vielä ole ohi. Yrityskauppariikin aktiivisuus on ollut katsauskaudella kokonaisuutena hyvällä tasolla ja uusien kohteiden tarjonta on jatkunut vilkkaana.

LIIKETOIMINNAN MERKITTÄVIMMÄT LÄHIAJAN RISKIT JA RISKIENHALLINTA

Riskiennhallinta on osa Panostaja-konsernin johtamis- ja seurantajärjestelmiä. Panostaja pyrkii tunnistamaan ja seuraamaan sijoituskohteidensa liiketoimintaympäristön ja yleisen markkinatilanteen muutoksia, reagoimaan niihin ja hyödyntämään niiden tuomia liiketoimintamahdollisuuksia. Riskiksi luokitellaan sellaiset tekijät, jotka saattavat vaarantaa tai estää Panostajan tai sen omistaman sijoituskohteen strategisten tavoitteiden saavuttamisen, tuloksen ja taloudellisen aseman kehityksen tai toiminnan jatkuvuuden, tai muutoin aiheuttaa merkittäviä seuraamuksia Panostajalle, sen omistajille, sijoituskohteille, henkilöstölle tai muille sidosryhmille. Yksityiskohtaisempi selvitys Panostajan riskienhallintapolitiikasta sekä merkittävimmistä riskeistä on julkaistu vuoden 2016 vuosikertomuksessa. Rahoitusriskeistä on kerrottu tarkemmin tilikauden 2016 tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Markkinariskit, yleiset: Yleiset markkinariskit liittyvät erityisesti Suomen taloudellisen tilanteen sekä maailmantalouden kehityksen, poliittisten riskien, raaka-aineiden hintamuutosten ja rahoitusmarkkinoiden epävarmuuden pitkittymisen tuomaan epävarmuuteen sekä näiden mahdollisiin vaikutuksiin sijoituskohteille asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa. Rahoitusmarkkinoiden muutos ja luotonannon tiukentuminen saattaa hidastaa yrityskauppojen toteuttamista ja vaikeuttaa käyttöpääomarahoituksen saatavuutta.

Markkinariskit, sijoituskohteiden toimialat: Suhdanneodotukset nykyisten sijoituskohteiden toimialoilla ovat voimakkaasti sidoksissa asiakasyritysten näkymiin. Suhdanneodotuksia leimaa osin edelleen tavanomaista suurempi epävarmuus. Panostajan eri sijoituskohteissa näkymät vaihtelevat hyvistä heikkoihin. Panostaja arvioi sijoituskohteita riskejä säännöllisesti ja tekee päivitetyn riskiarvion pohjalta tarvittavat korjaavat toimenpiteet.

Strategiset riskit: Panostaja edustaa laajalti suomalaista pk-sektoria. Liikevaihto jakautuu seitsemään eri sijoituskohteeseen, joiden syklisyys vaihtelee. Konsernin liiketoimintarakenteen tasaa osittain talouden heilahteluita. Yleiset ja sijoituskohteisiin liittyvät markkinariskit voivat kuitenkin vaikuttaa konsernin tulokseen ja taloudelliseen kehitykseen tästä huolimatta. Arvioitu markkinatilanne otetaan sijoituskohteissa huomioon sopeuttamalla toimintoja ja kustannuksia markkinakysyntään sekä turvaamalla rahoitusasema. Panostaja näkee maailmantalouden muutoksissa myös mahdollisuuksia markkina-aseman parantamiseen esimerkiksi yritysostojen kautta.

Rahoitusriskit: Konserni altistuu toimintansa seurauksena useille rahoitusriskeille. Riskienhallinnan tavoite on rajata rahoitusmarkkinoiden muutosten haitalliset vaikutukset konsernin tulokseen ja taloudelliseen kehitykseen. Konsernin tulot sekä operatiiviset kassavirrat ovat pääosiltaan riippumattomia markkinakorkojen vaihteluista. Konsernin korkoriski muodostuu pääosin lainanotosta, jotka ovat hajautettu vaihtuva- ja kiinteäkorkoisiiin lainoihin. Osa sijoituskohteista käyttää koronvaihto- ja

korkokattosopimuksia. Konserni toimii pääosin euroalueella ja on siten vain vähäisessä määrin alltiina valuuttakurssimuutoksista johtuvalle valuutariskille. Luottotappioriskit ovat edelleen merkittävä epävarmuustekijä osalla sijoituskohteista ja tätä riskiä kasvattaa pk-yritysten luotonannon tiukkuus.

Yrityskaupat: Panostaja etsii aktiivisesti pk-yrityksiä ja pyrkii luomaan arvoa sekä orgaanisella kasvulla että yritysostoin sekä oikea-aikaisen luopumisen kautta. Markkinoilla on edelleenkin riittävästi mahdollisuuksia yritysostoihin ja Panostajan strategiaa on tarkoitus toteuttaa hallituilla yritysostoilla nykyisiin sijoituskohteisiin ja uusia mahdollisia sijoituskohteita kartoitetaan myös aktiivisesti. Luopumisten valmistelua jatketaan osana sijoituskohteiden omistajastrategioita. Yrityskauppoihin liittyviä riskejä hallitaan sijoittamalla tarkasti määriteltyjen sijoituskriteereiden mukaisesti, syvällisillä ostettavan kohteen ja kohdemarkkinan selvityksillä sekä tehokkaalla integraatioprosessilla. Panostaja on määritellyt yrityskauppojen valmisteluun ja toteuttamiseen yhtenäisen ohjeistuksen ja yrityskaupprosessin.

Vahinkoriskit: Vahinkoriskejä hallitaan Panostaja-konsernissa vakuutuksilla sekä konserniohjeistuksilla, jotka määrittävät eri osa-alueiden politiikan.

Operatiiviset riskit: Sijoituskohteiden markkinatilanteiden muutokset saattavat johtaa tilanteisiin, joissa yhtiöiden liikevaihto laskee väliaikaisesti merkittävästi alle tavoitellun tason. Riskinä on, että sijoituskohteet eivät onnistu sopeuttamaan toimintaansa riittävän nopeasti muuttuneeseen tilanteeseen, mikä johtaa kannattavuuden merkittävään laskuun. Sijoituskohteet pyrkivät varautumaan kysynnän muutoksiin pitämällä yllä suunnitelmaa toiminnan sopeuttamisesta osana vuosisuunnittelua. Panostaja on myös määritellyt tuloskehityksen palauttamisen toimintamallin, jota sovelletaan tuloskehityksen merkittävässä poikkeamisissa. Myös osanan sijoituskohteden toiminnan kehittämistä toteutettavien kehityshankkeiden läpivientiin liittyy riskejä, jotka voivat toteutuessaan johtaa siihen, että tavoiteltuja hyötyjä ei saavuteta ajallaan. Panostaja on kehittänyt prosessin ja työkalut kehityshankkeiden läpiviemiseksi, joilla muutoksien läpiviemistä pyritään varmistamaan.

NÄKYMÄT TILIKAUDELLE 2017

Yrityskauppariikkinan aktiivisuus on ollut katsauskaudella hyvällä tasolla ja uusien kohteiden tarjonta on jatkunut vilkkaana. Omistusjärjestelyjen ja kasvumahdollisuuksien hyödyntämisen tarve pk-yrityksissä säilyy ja oman aktiivisen toiminnan täydentäessä ulkoapäin tulevaa ostokohteiden tarjontaa markkinoilla on riittävästi yritysostomahdollisuuksia. Panostajan strategiaa on tarkoitus toteuttaa hallituilla yritysostoilla nykyisiin sijoituskohteisiin, mutta myös uusia mahdollisia sijoituskohteita kartoitetaan aktiivisesti. Myös irtaantumisten mahdollisuuksia arvioidaan aktiivisesti ja aikaisempaa laajemmin osana sijoituskohteiden omistajastrategioita.

Eri sijoituskohteiden kysyntätilanteen arvioidaan kehittyvän lyhyellä aikavälillä seuraavasti:

- KotiSunin, Selogin ja Helakeskuksen kysyntätilanne säilyy hyvänä
- Granon, KL-Varaosien ja Heatmastersin kysyntätilanne säilyy tyydyttävänä
- Megaklinikan kysyntätilanne säilyy heikkona

Panostaja Oyj

Hallitus

Lisätietoja antaa toimitusjohtaja Juha Sarsama, 040 774 2099

Panostaja Oyj

Juha Sarsama

toimitusjohtaja

Kaikki tässä osavuositiedotuksessa esitetyt ennusteet ja arviot perustuvat Panostajan ja sijoituskohteiden johdon tämänhetkiseen näkemykseen talouden tilasta ja kehitymisestä. Toteutuvat tulokset voivat olla merkittävästikin erilaiset.

LAATIMISPERIAATTEET

Tämä tilinpäätöstiedote on laadittu noudattaen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) kirjaamis- ja arvostamisperiaatteita IAS-34 standardin mukaisesti.

Osavuositiedotuksen tiedot ovat tilintarkastamattomia.

TULOSLASKELMA

1000 euroa	3 kk	3 kk	9 kk	9 kk	12 kk
	5/17- 7/17	5/16- 7/16	11/16- 7/17	11/15- 7/16	11/15- 10/16
Liikevaihto	44 017	39 295	134 300	118 473	162 277
Liiketoiminnan muut tuotot	288	85	747	1 138	1 370
Kulut yhteensä	41 620	36 711	128 770	112 384	153 512
Poistot ja arvonalentumiset	2 622	1 679	6 698	4 932	6 722
Liiketulos	2 685	2 669	6 278	7 228	10 135
Rahoitustuotot ja -kulut	-508	-487	-1 423	-1 515	-1 933
Osuus osakkuusyhtiön tuloksista	107	60	165	78	107
Tulos ennen veroja	2 284	2 242	5 020	5 792	8 309
Tuloverot	-439	-763	-1 050	-2 415	-1 498
Tulos jatkuvista liiketoiminnoista	1 845	1 479	3 970	3 377	6 811
Tulos myydyistä liiketoiminnoista	0	542	0	3 742	3 750
Tulos lopetetuista liiketoiminnoista	0	-340	-2 429	-959	-1 341
Tilikauden tulos	1 845	1 680	1 542	6 160	9 221
Jakautuminen					

Emoyhtiön osakkeenomistajille	811	781	-1 410	2 462	4 154
Määräysvallattomille	1 034	899	2 952	3 698	5 067
Tulos/osake jatkuvista liiketoiminnoista €, laimentamaton	0,015	-0,005	0,013	0,029	0,034
Tulos/osake jatkuvista liiketoiminnoista €, laimennettu	0,015	-0,005	0,013	0,029	0,034
Tulos/osake myydyistä ja lopetetuista liiketoiminnoista €, laimentamaton	0,000	0,017	-0,047	0,010	0,034
Tulos/osake myydyistä liiketoiminnoista, € laimennettu	0,000	0,017	-0,047	0,010	0,034
Tulos/osake jatkuvista sekä myydyistä ja lopetetuista liiketoiminnoista €, laimentamaton	0,015	0,012	-0,033	0,039	0,068
Tulos/osake jatkuvista sekä myydyistä ja lopetetuista liiketoiminnoista €, laimennettu	0,015	0,012	-0,033	0,039	0,068
LAAJA TULOSLASKELMA					
Laajan tuloslaskelman erät	1 845	1 680	1 542	6 160	9 221
Muuntoerot	-36	8	-36	8	41
Kauden laaja tuloslaskelma	1 809	1 688	1 506	6 168	9 262
Jakautuminen					
Emoyhtiön osakkeenomistajille	775	789	-1 446	2 470	4 195
Määräysvallattomille	1 034	899	2 952	3 698	5 067

TASE
1000 euroa

	31.7.2017	31.7.2016	31.10.2016
VARAT			
Pitkäaikaiset varat			
Liiketarve	81 266	78 874	78 406
Muut aineettomat hyödykkeet	10 140	9 776	9 673
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	17 697	12 005	13 308
Osuudet osakkuusyhtiöissä	3 974	3 731	3 759
Laskennalliset verosaamiset	7 568	5 924	6 974
Muut pitkäaikaiset varat	7 441	7 666	7 538
Pitkäaikaiset varat yhteensä	128 086	117 976	119 659
Lyhytaikaiset varat			
Vaihto-omaisuus	11 023	11 025	11 043
Myyntisaamiset ja muut korottomat saamiset	25 836	25 446	30 004
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	0	0	0
Rahavarat	12 240	27 476	26 573
Lyhytaikaiset varat yhteensä	49 099	63 948	67 620
VARAT YHTEENSÄ	177 184	181 924	187 279
OMA PÄÄOMA JA VELAT			
Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma			
Osakepääoma	5 569	5 569	5 569
Ylikurssirahasto	4 646	4 646	4 646
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	13 314	13 248	13 260
Oman pääoman ehtoinen laina	0	7 390	7 390
Muuntoero	-148	-132	-124
Kertyneet voittovarot	4 231	6 991	9 277

Yhteensä	27 613	37 711	40 017
Määräysvallattomien osuus	30 877	29 871	31 128
Oma pääoma yhteensä	58 490	67 582	71 145
Velat			
Laskennallinen verovelka	2 995	1 622	2 611
Pitkäaikaiset velat	78 681	75 234	65 970
Lyhytaikaiset velat	37 018	37 486	47 553
Velat yhteensä	118 695	114 341	116 134
OMA PÄÄOMA JA VELAT YHTEENSÄ	177 184	181 924	187 279

RAHAVIRTALASKELMA

1000 euroa	31.7.2017	31.7.2016	31.10.2016
Liiketoiminnan nettorahavirta	7 883	5 023	9 647
Investointien nettorahavirta	-17 151	-1 609	1 296
Lainojen nostot	11 645	30 574	31 550
Lainojen takaisinmaksut	-12 183	-29 349	-31 323
Osakeanti	1 200	581	325
Omien osakkeiden myynti	54	65	658
Maksetut osingot ja oman pääoman palautukset	-5 785	-8 410	-9 580
Rahoituksen nettorahavirta	-5 069	-6 539	-8 370
Rahavirtojen muutos	-14 337	-3 125	2 572

1000 euroa	Osake- pääoma	Yli- kurs- sira- hasto	Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	Muun- toerot	Voit- tova- rat	Muut rahas- tot	Määräys- vallattomi- en osuus	Yhteen- sä
Oma pääoma	5 569	4 646	12 602	-124	7 816	7 390	32 001	69 900
1.11.2015								
Tilikauden voitto					2 459		3 701	6 160
Tilikaudella kirjatut tuotot ja kulut yhteensä					2 459		3 701	6 160
Osakeanti				581				581
Osingon jako					-2 562			-2 562
Osingon jako määräysvallattomille							-5 850	-5 850
Pääoman palautus								
Oman pääoman ehtoisen lainan korko						-731		-731
Omien osakkeiden myynti				65				65
Palkitsemisjärjestelmä								
Muuntoerot					-8	16		8
Muut muutokset								
Tytäryritysomistusosuuksien myynnit, jotka ovat johtaneet määräysvallan menettämiseen							-96	-96
Tytäryritysten hankinnasta syntynyt määräysvallattomien omistajien osuus							118	118
Määräysvallattomien omistusosuuksien hankinnat						-10	-3	-13
Muut oman pääoman muutokset yhteensä				646	-8	-3 287	-5 828	-8 477

31.7.2016	5 569	4 646	13 248	-123	6 988	7 390	29 874	67 582
<hr/>								
Oma pääoma								
1.11.2016	5 569	4 646	13 260	-124	9 277	7 390	31 128	71 145
<hr/>								
Tilikauden voitto					-1 410		2 952	1 542
Tilikaudella kirjatut tuotot ja kulut yhteensä					-1 410		2 952	1 542
Osakeanti								
Osingon jako					-2 081			-2 081
Osingon jako määräysvallattomille							-3 378	-3 378
Pääomanpalautus							-558	-558
Oman pääoman ehtoisen laina korko					-731			-731
Omien osakkeiden myynti			54					54
Palkitsemisjärjestelmä					11			11
Muuntoerot				-24	-12			-36
Muut muutokset					69	-7 390		-7 321
Tytäryritysten hankinnasta syntynyt määräysvallattomien omistajien osuus					-61		-54	-115
Tytäryritysomistusosuuksien myynnit, jotka ovat johtaneet määräysvallan menettämiseen							602	602
Tytäryritysomistusosuuksien myynnit, jotka eivät ole johtaneet määräysvallan menettämiseen					223		969	1 192
Määräysvallattomien omistusosuuksien hankinnat					-1 054		-783	-1 837
<hr/>								
Muut oman pääoman muutokset yhteensä			54	-24	-3 636	-7 390	-3 202	-14 198
<hr/>								

Oma pääoma

31.7.2017 5 569 4 646 13 314 -148 4 231 0 30 878 58 490

TUNNUSLUVUT

1000 euroa

31.7.2017 31.7.2016 31.10.2016

Oma pääoma per osake, €	0,53	0,73	0,77
Tulos /osake, laimentamaton, €	-0,05	0,03	0,07
Tulos /osake, laimennettu, €	-0,05	0,00	0,07
Osakemäärä tilikaudella ulkona olevat keskimäärin, 1 000 kpl	52 212	51 589	51 735
Osakemäärä tilikauden lopussa, 1 000 kpl	52 533	52 533	52 533
Osakeannit tilikaudella, 1 000 kpl		581	581
Osakemäärä, 1 000 kpl, keskimäärin laimennettuna	52 212	51 589	51 735
Oman pääoman tuotto, %	3,2	11,9	13,1
Sijoitetun pääoman tuotto, %	5,8	9,3	9,4
Bruttoinvestoinnit Pysyviin vastaaviin, milj. euroa	18,4	7,0	10,9
% liikevaihdosta	13,7 %	5,9 %	6,3 %
Korolliset velat	86,8	81,3	80,9
Omavaraisuusaste, %	33,1	37,3	38,1
Henkilöstö keskimäärin	1 468	1 302	1 337

Tunnuslukujen laskentakaavat on esitetty tilikauden 2016 tilinpäätöksessä.

**KONSERNIN KEHITYS
NELJÄNNESVUOSITTAIN
M €**

	Q3/17	Q2/17	Q1/17	Q4/16	Q3/16	Q2/16	Q1/16	Q4/15
Liikevaihto	44,0	46,6	43,7	43,8	39,3	41,6	37,6	44,1
Liiketoiminnan muut tuotot	0,3	0,2	0,3	0,2	0,1	0,6	0,5	0,4
Kulut yhteensä	41,6	43,9	43,3	41,1	36,7	39,2	36,5	41,3
Poistot ja arvonalentumiset	2,6	2,1	1,9	1,8	1,7	1,7	1,6	2,0
Liikevoitto	2,7	2,9	0,7	2,9	2,7	3,0	1,5	3,1
Rahoituserät	-0,5	-0,4	-0,5	-0,4	-0,5	-0,4	-0,6	-1,9
Osuus osak.yht. tuloksesta	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,2
Tulos ennen veroja	2,3	2,5	0,2	2,5	2,2	2,7	0,9	1,4
Verot	-0,4	-0,3	-0,3	0,9	-0,8	-1,1	-0,6	2,3
Voitto jatkuvista liiketoiminnoista	1,8	2,2	-0,1	3,4	1,5	1,6	0,3	3,7
Tulos myydyistä liiketoiminnoista	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5	1,6	1,6	9,8
Tulos lopetetuista liiketoiminnoista	0,0	-2,1	-0,4	-0,4	-0,3	-0,4	-0,2	0,0
Tilikauden voitto	1,8	0,2	-0,5	3,1	1,7	2,8	1,6	13,5
Määräysvallattomien osuus	1,0	1,6	0,3	1,4	0,9	1,5	1,3	4,3
Emoyhtiön osakkeenomistajien osuus	0,8	-1,4	-0,8	1,7	0,8	1,3	0,4	9,2

ANNETUT VAKUUDET

	31.7.2017	31.7.2016	31.10.2016
Konserniyhtiöiden puolesta annetut vakuudet			
Yrityskiinnitykset	74 332	85 082	87 180
Annetut pantit	128 492	123 687	131 117
Muut vastuut	15 348	8 923	12 715
Muut vuokrasopimukset			

Yhden vuoden kuluessa	7 223	5 673	7 096
Yli vuoden mutta enintään viiden vuoden kuluttua	12 750	11 711	16 202
Yli viiden vuoden kuluttua	1 354	1 347	2 126
Yhteensä	21 328	18 731	25 424

SEGMENTTI-INFORMAATIO

Panostaja-konsernin segmentointi perustuu enemmistöomistuksessa oleviin sijoituskohteisiin, jotka tuottavat keskenään erilaisia tuotteita ja palveluja. Panostajan enemmistöomistuksessa olevat sijoituskohteet muodostavat yhtiön liiketoimintasegmentit joiden lisäksi on Muut-segmentti, jossa raportoidaan konsernin emoyhtiö mukaan lukien osakkuusyhtiöt ja kohdistamattomat erät.

LIKEVAIHTO	11/16-7/17	11/15-7/16	11/15-10/16
1000 euroa			
Grano	71 762	65 351	88 153
KotiSun	29 964	22 045	31 869
KL-Varaosat	9 894	9 611	13 043
Selog	7 954	7 584	10 271
Helakeskus	6 659	7 388	9 822
Megaklinikka	4 616	3 438	4 746
Heatmasters	3 506	3 167	4 498
Muut	0	6	8
Eliminoinnit	-54	-118	-132
Konserni yhteensä	134 300	118 473	162 277

LIIKETULOS	11/16-7/17	11/15-7/16	11/15-10/16
1000 euroa			
Grano	4 405	5 921	7 838
KotiSun	4 206	3 884	5 778

KL-Varaosat	720	652	1 022
Selog	549	455	651
Helakeskus	387	111	328
Megaklinikka	-1 460	-894	-1 528
Heatmasters	-252	-705	-1 033
Muut	-2 278	-2 196	-2 921
Konserni yhteensä	6 278	7 228	10 135

POISTOT

	11/16-7/17	11/15-7/16	11/15-10/16
1000 euroa			
Grano	-3 794	-3 106	-4 078
KotiSun	-1 908	-731	-1 177
KL-Varaosat	-73	-80	-108
Selog	-153	-151	-202
Helakeskus	-55	-74	-93
Megaklinikka	-503	-548	-737
Heatmasters	-157	-186	-252
Muut	-54	-56	-74
Konserni yhteensä	-6 698	-4 932	-6 722

NETTOVELAT

	11/16-7/17	11/15-7/16	11/15-10/16
1000 euroa			
Grano	41 894	36 196	34 400
KotiSun	12 139	8 341	8 228
KL-Varaosat	874	1 654	1 316
Selog	265	442	235
Helakeskus	5 785	5 400	5 460
Megaklinikka	5 443	4 239	5 085
Heatmasters	882	422	618
Emoyhtiö	6 367	-6 747	-8 898

Muut	-2 806	-367	3 654
Konserni yhteensä	70 843	49 580	50 098

Lopetettujen toimintojen nettovelat on vertailukaudella esitetty rivillä Muut.

**SEGMENTTI-INFORMAATIO
NELJÄNNESVUOSITTAIN
LIIKEVAIHTO M €**

	Q3/17	Q2/17	Q1/17	Q4/16	Q3/16	Q2/16	Q1/16	Q4/15
Grano	23,1	25,4	23,3	22,8	20,8	23,3	21,2	23,4
KotiSun	9,5	10,4	10,0	9,8	7,9	7,6	6,5	6,8
KL-Varaosat	3,5	3,2	3,2	3,4	3,2	3,3	3,2	3,3
Selog	2,9	2,4	2,6	2,7	2,8	2,5	2,3	2,4
Helakeskus	2,2	2,4	2,1	2,4	2,3	2,8	2,4	2,6
Megaklinikka	1,6	1,6	1,4	1,3	1,1	1,2	1,1	1,2
Heatmasters	1,3	1,3	0,9	1,3	1,2	1,1	0,9	1,3
Muut	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Eliminoinnit	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,0	0,0	3,1
Konserni yhteensä	44,0	46,6	43,7	43,8	39,3	41,6	37,6	44,1

**SEGMENTTI-INFORMAATIO
NELJÄNNESVUOSITTAIN
LIIKETULOS M €**

Grano	1,4	2,4	0,6	1,9	1,6	3,0	1,3	3,1
KotiSun	1,1	1,5	1,7	1,9	1,4	1,3	1,2	1,4
KL-Varaosat	0,3	0,2	0,2	0,4	0,2	0,2	0,2	0,3
Selog	0,3	0,1	0,1	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1
Helakeskus	0,2	0,2	0,0	0,2	0,2	-0,2	0,1	0,2
Megaklinikka	0,0	-0,6	-0,8	-0,6	-0,2	-0,4	-0,3	-0,2
Heatmasters	0,0	0,0	-0,3	-0,3	-0,2	-0,2	-0,3	-0,2
Muut	-0,7	-0,8	-0,8	-0,7	-0,6	-0,8	-0,8	-1,5
Konserni yhteensä	2,7	2,9	0,7	2,9	2,7	3,0	1,5	3,1

Lopetettujen toimintojen vuoden 2015 liikevaihto ja liikevoitto on esitetty rivillä Eliminoinnit/Muut.

Panostaja on sijoitusyhtiö, joka kehittää aktiivisena enemmistöomistajana suomalaisia pk-yrityksiä. Yhtiön tavoitteena on olla halutuin kumppani liiketoimintansa myyville yrittäjille, parhaille johtajille sekä sijoittajille. Panostaja kasvattaa yhdessä kumppaniensa kanssa konsernin omistaja-arvoa ja luo suomalaisia menestystarinoita.

Panostajalla on seitsemän enemmistöomistuksessa olevaa sijoituskohdetta. Grano Oy on Suomen monipuolisin sisältöpalvelujen osaaja. Heatmasters Group tarjoaa metallien lämpökäsittelypalvelua Suomessa ja kansainvälisesti sekä valmistaa, kehittää ja markkinoi lämpökäsittelyteknologiaa. KL-Varaosat Oy on Mercedes Benz-, BMW- ja Volvo-henkilöautojen alkuperäisvaraosien ja tarvikkeiden maahantuoja, tukkukauppa ja jälleenmyyjä. KotiSun Oy on Suomen johtava omakotitalojen käyttövesi-, lämpö- sekä viemäriverkkojen talotekniikkaremontteihin erikoistunut yritys. Megaklinikka Oy on terveydenhuoltopalveluita sekä terveydenhuollon toiminnanohjausjärjestelmää tarjoava yritys. Suomen Helakeskus Oy on kalustehelojen keskeinen tukkukauppa Suomessa. Selog Oy on sisäkattomateriaalien erikoisliike ja tukkukauppa.